

Андрушко Марина Володимирівна
Житомирський державний
технологічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доц. Богоявленська Ю.В.

СІМ'Я ХХІ СТОЛІТТЯ

Розглянуто поняття сучасної сім'ї, визначено позитивні та негативні зміни української сім'ї під впливом сьогодення

Починаючи з народження й до самої смерті людське життя пов'язане з родиною. Родина – наш захист в кризових умовах, найважливіше у житті кожного, світ, де людина може бути сама собою, де її вислухають і оцінять, зрозуміють все з півслова. Або зовсім без слів. Якщо в сім'ї панує любов та взаєморозуміння, всі негаразди видаються не такими страшними. Мабуть, всі погодяться: заради створення цього світу варто пожертвувати непоступливістю та безтурботністю „вільного” життя. Звісно, ілюзія можливості відгородитися в сім'ї від суспільства з його болючими проблемами, забезпечити захищений простір приватного життя швидко руйнується в умовах сьогодення. Плавання сімейного корабля в бурхливому морі життя залежить від багатьох соціальних і психологічних чинників [1].

Сучасні українські сім'ї дуже відрізняються від сімей початку минулого століття. За короткий час змінилося дуже багато: сімейні цінності, пріоритети. Багато сімей розпадається. Експерти та соціологи запевняють, що нині модель української сім'ї наближається до європейської та американської. Особливо це стосується шлюбного віку, який зростає. Молоді люди не поспішають одружуватись. Середній вік одруження чоловіків становить 30 років, жінок – 27. Стало „модно” не реєструвати шлюби, як кажуть у народі, жити на віру. Щоправда, така „мода” зовсім не відповідає українській традиції, але коли вже є таке, то головне знаходити спільну мову та любити один одного, тоді і добробут та щастя буде. Громадянський шлюб не зменшує ступінь переживань і болю від розлучення. Радше, збільшує. Оскільки людей, по суті, нічого не зв'язує, немає за що зачепитися. Людина почувується непотрібною.

За даними Державної служби статистики, в 2012 році в Україні було зареєстровано 278 тисяч шлюбів і більше 168 тисяч розлучень. Виходить, що розпадається 6 з 10 шлюбів. 50–60% всіх розлучень припадає на молоді сім'ї, з яких більша частина розводиться в перші три місяці – півтора року спільного життя. Розлучення більш поширені у містах, особливо великих. Порівняно із сусідніми країнами, внутрішньосімейні зв'язки в Україні слабкіші. Близько 25% розлучень відбуваються через конфлікт інтересів, відчуження у стосунках. Близько 20% розлучень – через зловживання алкоголем, 15% – через конфлікти на ґрунті матеріальних труднощів, 12%, – у зв'язку із зрадою і ревнощами. Крім того, 5% українців називають причиною розлучення незадоволеність сексуальними стосунками і стільки ж – житловими умовами. Близько 4% розлучень відбувається з причини неможливості мати дітей.

Розлучаються в Україні дійсно багато і найголовніше, що це негативно позначається на демографічній ситуації. Адже, чим більше розлучень, тим менше народжується дітей і тим більше дітей виховується в неповних сім'ях з мамами та бабусями. Як наслідок, щороку населення України скорочується на 500 тис. чоловік.

Стереотипне уявлення про повну сім'ю – мама, тато, син і дочка. Проте реальність сучасного світу інакша. Ще на початку 60-х років і протягом двадцяти років українська родина в середньому складалася з чотирьох чоловік – батько, мати, двоє дітей. У 90-х цей показник почав неблаганно падати і сучасні українські сім'ї дуже різні. Вже тільки перелік їхніх назв – „благополучна”, „проблемна”, „молода”, „неповна”, „багатодітна”, „заможна”, або „малозабезпечена”, – яскраве тому підтвердження.

Нині в Україні більшість сімей – неповні. Статистика каже, що понад два мільйони з них складаються переважно з матері (їх понад 76,3%) і в таких сім'ях виховується 1,5 мільйона дітей. У надзвичайно складному становищі опинилися багатодітні й неповні сім'ї, а також сім'ї з дітьми або батьками-інвалідами.

Звичайно, щастя вимірюється не тільки гаманцем, але і духовними цінностями. Втративши національні сімейні традиції, сучасне українське подружжя намагається копіювати американський спосіб життя – з його прагматичними зв'язками, повною матеріальною незалежністю її членів тощо. Споконвіку в основі української сім'ї були взаємоповага, підтримка, взаєморозуміння. Шлюби укладалися один раз і на все життя. А нині щороку в Україні реєструється близько 400 тисяч шлюбів. А близько 200 тисяч пар – розлучається. Третина сімей розпадається протягом перших чотирьох років шлюбу, а ще через п'ять років розбігаються 30% сімей. І дуже рідко в основі цих розлучень – невіршувані проблеми. Найчастіше це просто небажання зрозуміти та прийняти думку іншого, поступитися, неготовність взяти на себе відповідальність за майбутнє та будувати рівноправні відносини з обранцем, надто висока вимогливість (але чомусь не до себе, а до партнера по шлюбу), звичайні побутові суперечки. Саме об це розбивається сьогодні більшість шлюбів. І, звичайно, не лише в Україні, а в усьому світі [2].

Так, на сьогодні в українських сім'ях підвищився інтерес до національної культури, переважна більшість вважає сім'ю однією з найвищих цінностей та мріє про двох і більше дітей. Але негативні фактори переважають. І про це красномовно свідчить невтішна статистика. Щоправда, зниження народжуваності – загальносвітова тенденція. Рівень народжуваності навіть у країнах, сім'ї яких традиційно є багатодітними (ще півстоліття тому – шестеро дітей на кожну жінку), стрімко впав нижче трьох. У розвинутих країнах цей показник уже давно становить менше двох дітей. А це рівень, який забезпечує стабільне відновлення населення. Процвітає народжуваність лише у країнах Сходу та Африки.

Щодо України, то наші співвітчизники народжують мало, оскільки мають всі підстави боятися тих проблем, які виникнуть із появою дітей. Адже, незважаючи на декларовану державою підтримку молоді та допомогу сім'ям з дітьми, стан багатьох українських сімей критичний. Чоловік та жінка мусять зважувати всі „за” та „проти”, перш ніж наважитися на дитину, бо з появою нового члена сім'ї вони опиняються сам на сам з усіма проблемами, навіть не зважаючи на соціальну допомогу.

Особливо скрутно в сім'ях, де росте двоє і більше дітей. Отримати молодіжний житловий кредит дуже складно. Ускладнюють життя низькі заробітні плати. Одну дитину молоді сім'ї ще народжують (більшість саме для цього й одружується), але друга, а тим паче третя – для багатьох недозволена розкіш, просто фантастика. З кожним роком невпевненість молодих сімей у завтрашньому дні лише зростає. Сім'ю з середніми статками народження дитини автоматично відкидає за межу бідності, бо втрюх доводиться виживати на одну заробітну плату [3].

Ще одна відносно нова для України модель стосунків – родини „нових українців”. Більшість сімей таких „нових українців” було створено задля взаємної вигоди: він їй – певний рівень життя, вона йому – свою вроду. У такій родині цілком інакша модель стосунків – психологічних, культурних, інше виховання дітей. Глибоких почуттів немає за визначенням. Стосунки будуються за відпрацьованою моделлю – дитина, гувернантка, хороша приватна школа – бо так заведено, так модно.

Важко сказати, якою зрештою стане класична українська родина. Але поки що переважає такий її тип, де позитивні старі традиції вже не діють, а нові норми ще не склалися.

Багато сучасних дівчат не уявляють себе в ролі дружини, хорошої матері. Вони бачать себе моделлю, жінкою, створеною для розкошів. Мріють про успішну кар'єру. Споконвічні природні функції жінки стираються. Формування понять „що таке добре та що таке погано” починається в дитини з 7 до 14 років – часу матері, котра відповідає за формування цієї сфери. Але сьогоднішні мами самі мають проблему стертих понять, вони й самі не уявляють, що справді добре, а що погано.

Сімейні проблеми, обмаль у батьків часу для спілкування з дітьми призводять до розриву сімейних зв'язків, обмежують можливість батьків і дітей разом проводити дозвілля. Нестабільність стосунків, відсутність необхідної культури сімейного життя, пияцтво батьків призводять до збільшення кількості зруйнованих сімей і дітей, котрі потрапляють у спеціальні дитячі заклади, жебракують, бродяжать.

Новий статус одержує сьогодні традиційна проблема стосунків із батьками. Проблема залишилася тією ж, але погляд на неї змінився. Раніше про право дитини на власну думку не говорилося, ставлення до дітей у сім'ї мало авторитарний характер. Сьогодні батьки намагаються розібратися в причинах конфліктів, звертаються по допомогу до фахівців, відповідної літератури. Батьки молодші, інформованіші, і хоча вони, можливо, ще не готові самотужки опрацювати потік психологічної інформації з різних джерел, але розуміють, що цими проблемами слід займатися.

Якою буде українська сім'я на ділі передбачити складно, проте захисту і підтримки з боку держави вона потребує і зараз, і в майбутньому.

Отже, сучасні українські сім'ї дуже відрізняються від сімей початку минулого століття. За короткий час змінилося дуже багато: сімейні цінності, пріоритети. Негативними змінами є зниження народжуваності, погані житлові умови, масові розлучення і т.д., але разом з тим є й позитивні зміни – сучасні жінки та чоловіки прагнуть до фінансової незалежності, змінився статус жінки в сімейних стосунках, з'являється поняття рівноправності жінки та чоловіка та інше.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Буленко Т.В. Тенденції розвитку української сім'ї та її проблеми на сучасному етапі / Т.В. Буленко // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка. – К., 2001. – Т. III, ч. 4. – С. 20–24.
2. Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. – К.: ТОВ „Основа-Принт”, 2009. – С. 74–82.
3. Шлюб, сім'я та дітородні орієнтації в Україні. – К.: АДЕФ-Україна, 2008. – С. 85–88.